

הקרב על זיכרון מלחמת לבנון 2000-1982

מאת פרופ' אודי לבל

מבט מבס"א מס' 1,543, 28 באפריל 2020

תקציר: ההכרה בלחימה המתמשכת בלבנון, ממבצע של"ג ועד לנסיגה החפוזה במאי 2000, כ"מלחמת לבנון" מתקנת עיוות ממושך ועושה צדק לחללי המלחמה ובני משפחותיהם כמו גם למשפחות צד"ל ולחללי הטרור - שרבים מהם הם תוצר ישיר של הנסיגה מרצועת הביטחון. "לבנון" היא הלחימה שתרמה יותר מכל לפוליטיזציה של השכול הישראלי וכריכת כל שותפיה לחלק ממלחמה אחת תתניע הליך החלמה חברתי משמעותי.

כדי להבין את מקורותיו של הצורך הראוי להכרה בשנות הלחימה בדרום לבנון כבמלחמה יש לחזור לשנות התשעים.00. אמהות ללוחמים ולחללים פעלו מדם ליבן לייחס משמעות לקורבן, שאותו תפסו כחסר פשר. הן תבעו להפוך את ההרוגים בדרום לבנון ל"חללים האחרונים" שבמותם ציוו חיים; הן פעלו בשם בניהן להוציא את צה"ל מלבנון ולייצר עבורם מורשת. מבלי שציפו לכך הן זכו לאהדה תקשורתית חסרת תקדים שהחדירה את תביעותיהן לסדר היום הביטחוני והפוליטי, בפרט לאחר שהעבירו בהצלחה את המסר שכל חייל שמוצב בלבנון לא תורם במאומה לשלום תושבי הגליל ועשוי להפוך לעוד חלל שבמותו לא יצווה חיים.

מדינת ישראל כשלה בניהול השיח סביב רצועת הביטחון לא פחות מאשר בניהול הלוחמה שם. היא אפשרה לשיח זה ("לבנון = בוץ", "לבנון = אסון") לעצב את הנעשה בשטח: תקשורתית, אך גם צבאית. ישראל יותר הגיבה לשיח מאשר יזמה. כך הוגשמה התסמונת המכונה "נבואה המגשימה את עצמה" תוך שתורת הלחימה החלה להמחיש את טענות האמהות. שהרי כדי להימנע מחללים צוו הלוחמים להישאר במוצבים ולהימנע מיוזמה - מה שאכן לא העניק לשהותם את הסיכוי לסכל טרור ולא אפשר להציג את הנופלים עקב טיווח פגזים, כחלק מחללי קרבות ליצירת ביטחון לתושבי הצפון.

בשנת 2000 הוענקו ההשלמה והמשמעות למשפחות החללים: הפעילות האזרחית הובילה ליציאת צה"ל מלבנון ומנעה "אובדן סתמי" מבתי נוספים. אלא שזו אף שללה בהגדרה את המשמעות מהלוחמים החיים ששבו הביתה: "מלחמת המוצבים השנייה" (הראשונה הייתה במלחמת ההתשה) הוכתרה כמלחמה ללא פשר. ולכן הסתיימה. עשרים שנים מאוחר יותר, הלוחמים מלינים שלא "סתם" נשלחו למשימתם; הלנה שלכאורה עליהם להפנות לאמהותיהם.

עתה ייעתרו, ובצדק, לבקשתם, ושנות לחימתם בלבנון יוכרו כמלחמה וימוסגרו בצדק כעידן של אומץ לב, הידרשות הכרחית לביצוע יומיומי של פעילות מתישה של "ניכוש עשבים" מהסוג שמתרחש בעיראק ובאפגניסטן, תימן או סוריה. תקופה שבה עם "המגפיים על הקרקע" מחוץ לשטח ישראל, באופן סזיפי, שוחק ומייגע, נדרשה עשייה שבלעדיה - כפי שאנו יודעים היטב כיום - נחפרות מנהרות ונבנים האנגרים שמשאיות ממלאות בטילים ארוכי טווח. אלה מונעים עתה מישראל את היכולת החופשית לנהל מלחמה ולהבטיח את ביטחונה. בצדק יוענקו אותות, ייקבע שם ותיכתב היסטוריה צבאית מייצגת ונכונה. "מלחמת לבנון" תתחיל במבצע של"ג, שאף הוא נראה היום אחרת מבעבר: באקדמיות הצבאיות מעבר לים ישראל מוצגת בזכותו כחלוצת המדינות שידעו לצאת מגבולן, להביס ולהכריע ארגון טרור ולגרשו מבסיסו.

להגדרת התקופה כמלחמה ראויים בראש ובראשונה חלליה ובני משפחותיהם כמו גם משפחות צד"ל וחללי הטרור - שרבים מהם, יש להודות ולהכיר בכך - הם תוצר ישיר של הנסיגה מרצועת הביטחון. "לבנון" היא הלחימה שתרמה יותר מכל לפוליטיזציה של השכול הישראלי, וכריכת כל שותפיה לחלק ממלחמה אחת - שהיא למעשה "מלחמת לבנון" - תתניע הליך החלמה חברתי משמעותי.

במקור פורסם בישראל היום ב- 26 באפריל 2020.

** פרופ' אודי לבל הוא מרצה וחוקר בביה"ס לתקשורת ובמרכז בס"א באוניברסיטת בר-אילן*